

Bergmálið.

1. blað. Laugardaginn 2. mars 1895.

Menningarás Land og fransfarir í Eyrbakka 1874-94.

II.

Þessi hefur fallið í minni heit, og vita
notakur oddi í „Bergmálið“ um „menningar-
ás Landit í Eyrbakka“ og skal þú leystast
við að lýsa því einu og nýja kemmu það
fyrir góms. En „þetta“ sínum augum
litur hver á silfríð.“

Þegar þú komst hingað á Bankann,
árið 1874, voru hér nýj farir, sem
heggtu dagblót; þú hyggst ekki fleiri en svo
sem 10 manni, enda var þá miklu minna
en blatagjörftir en nú er. Ekki var þá hér
heldur neitt lestarkafala, og farir minni
hafa átt kost á að lesa stremmti-
eða fróð-bókum, því aðrir áttu þá þá ^{sva} að
segja ekki, en Þorgrímur þú bondi í
Lindabaki og þorleifur á Fláeyri. Þeir
áttu hver um sig allmikil bókasafn og
ljóðu bókum þeim, sem lögum höfðu til
að fróðast eitthvað; en helzt minni
þóð hafa verið sváubókum. Enda orðabókum
voru á hvarju heimili og hústestrar lesni
minku almannar, en nú gjörst.

Heyrði þú og að vort var að lesa á lunn-
dögum þegar úr þess fyrir gloggama
á þessum hjer; en í seinni tíð hef þú
erri allt þess vort var:

Barnaskólinn var þá, einu og einu, aðal-
fróðstuskipunin hér, en talsvert um fram-
fóðum hefur hann tekið síðan. Skólaninn
jálft hefur vort stappað um helming, svo mi

enn 2 kemmar, sem koma 30-40 menndum
í 2 þessum. Áður var einu kemari og 10-20-
menndur, síð ári in enginn skóli (áður en þú
komst hér) og erri kemt vortu 5 mánuði; en
nú er farir á koma í 6 mánuði (Okt. - mars).
En þessum hefur síðan, að tilheitan Þor-
grímur, verið byggður annar skóli; „Lósi“ í
Hornseyrarkvæði, sem lítili (lítil) frá
Skólunum hér, og nýta þar venjulega um
20 unglingar kemdu í sömu námsgreinum
og hér eru kemdar, nfl.: Lesni, skrift,
kristindómi, reikningi, ríttíttum, og Leska-
fróð. Skólinn hefur líka vort kemd Sautka,
saga, rathúsaga, söngur og hammyrdi. Þessi
sem gengid hafa vort að stad aldri í Skólum
þess þess notkar minjar, einu og vort er að
líast, og eru betur á þer í þess fróðgreinum
sem kemdar eru, en annar lítt, hertakaga
í skrift, reikningi og kristindómþessingum.

Allmikil þátt minn og skólinn síga í vortandi
lestarkafala hér í þessum. Má óþott
fullyrða, að hann hafi þert hér ómstaulegt
gagn, bót til að venja lestarkafala unglinga,
fróð þá og in vort þess þess. Því þótt
marst þert fróðum, sem í Skólunum hefur þert
vort, hafi fallið í ofrjúgan jarðveg, þá þess
þess lítt mög blestmar rítt ávort í þessum
inni. Á vort gamli og áglermanlezi foringi,
Þorgrímur, miklar þess ^{af Bankamönnum} skóldar fyrir þert,
áð hann var erri á einu þessum hertull
þess, að barnaskólinn var stopuð hér,
heldur einu stýrti stopum þess og þess
hann fyrir þessum, svo lengi sem hann
hafi hér ávort, eru í marst 40 ár; því

Flandran

Franska koma ^{grænu} ~~hættu~~ 200 fjúsundum
 skipa hingað til lands og selja gull í
 greipar okkar Íslendingum. Við vitum
 hve mikil þeir afla og að nokkru leyfi
 hvernig þeir hafa veidum sínum. Aftur
 er hvargi á íslenzku snali getið um aðdrag-
 andann að ferðum þeirra og líf þeirra á
 skipunum. Hóttþveggija er þó nozu fróð-
 legt. Franskur maður Henry Aragon hefir
 vikið niðyr fróðlegu vitgerð um þetta allt
 í Revue des deux mondes 15. okt. 1875.

Þis tillitá, sem fer hjá á eytir, er agrip
 af kafla úr viti hans (þýtt úr donku?).

Ísland skip Franska koma venjulega heima
 til síns frá Íslands heimast í ágúst eða þá
 sennuna í september. Þegar þau eru búin
 að leggja upp aflann, fara þau ítt um alla
 heima og geyma og stunda þá annaðhótt
 vörslu eða þá fiskiveidar þangaðhí líp-
 um nokka árs. Þá drifa þau úr öllum
 áttum að Dunkerque, Boulogne, Saint-
 Malo, Dieppe og öðrum höfumum, þeim er
 þau leggja frá til Íslands, og eru þá flest
 fernd salti, sem þau hafa keypt í Spani, eða
 í Portúgal. Þau fara úr að líta sig undir
 Íslands forna og er þá í mörg horn að líta.
 Það er reyndar lítil fyrir höfn úr vinda þvi
 at, sem með þarf af mat og drykk. o. s. fró.
 þvi slíkt er allt af stormum skauti; en
 aftur er oft erwith að smala skipsh. samann.

Þvo er nefnilega mál með vexti, að venju-
 lega er skipshöfnin á frönskum skipum,
 sem eru í fornum, niðyr fálidit. Það ber
 oft við, að það eru ekkri nana 5 eða 6
 manni á 200-300 lesta skipum. En þó
 þetta fyrir hönnuð borgi sig best á jafnati
 fyrir eigendur skipanna, þá er þó allt
 öðru mál í að geyma, þegar um fiskiveidar
 er að gera; því það seyr sig sjálfst, að

aflium verður þeim um meiri, sem fleiri
 fast úr fiski dráttum. Það þarf því að
 fjölga skipmönnum og minna La Kosti-
 um helming; en það er enginn hogaðar-
 leikur, að smala samann meira um 2000
 mönnum í hendingskaoti. Það er eitt af
 aðalstöfum skipshjöta og verða þeir oft
 að beita brögðum, ef þeim er að verða nokk-
 urt á geypt.

Gamla skipshöfnin er oftast sjálfsgjöld,
 þegar búin er að ferma skipid öllum mandagja-
 vöðum; sem á þarf að halda, leggur skipshjór-
 um nokkur eða sendur með landi, sjaldan ^{þó}
 ítt fyrir fylkið Bretagne; því að þar á
 alþýða úr þau eyndar hjór að líta, að
 hvargi er jafu vonlegt til Veida.

Nasta ummuloz ledur skipshjórinn
 Kallaram í þorpsinu lípa yfir því eytir
 messu, að manni geti farið með eger til Ís-
 lands og sótt þangað fellar hendur hjár.
 Þeir skuli fá ágatis mat í skipinu, konjakk,
 víni og beinni víni og ketmat þris var
 sennun á vísu. Lammis fari eytir afl-
 annum, en þó skuli þeir fá 100-200 franska
 (75-150 kr.) fyrir þau í beinshóttum
 silfurpeningum. Hjöldum af landsmön-
 num er svo fátakur, að þeir hafa aldrei hug-
 að eger svo mikil þje samann komid í einu,
 því síður í eigu sinni, svo margir ^{verða} þá, sem oft
 ar í gullinu gientir og geypa við boti skip-
 stjóra, en sumu verður hann að hálf-fylla at-
 ur en þeir ganga ^{at} kostum hans. Sumir
 gangast aftur fyrir fagur malum skipshj.,
 því hann talat einungis um hagnadinn
 og ábatann á ferðinni og bringlar um eitt
 í peningumum, en minniót ekkri einu
 ardi á vösid og volkið, sem allir frakken þeir
 sjómenn verða fyrir úr Ísland, meira og minna.

Ekkeris af þeim, sem þannig er smalað samann,
 eru alveg óvanir sjómennsker og hafa fengið
 við jandyrðju alla övi; flestir þeirra eru
 sjómenn það sem eytir er á vinnari; þó skipsh-

vistum sje ensi sém ákjósanleguót, er hinu þó skærri en það sém þeir hafa vaript og arturum af ferðinni er 400-500 francar og medal tali, og er það meglóla fyrir þá, á vörðum sém mikið fjá á jafustuttum tíma. Margir þeirra votta herþjafa liðsmenn með limanum, eða á minnstakorti lefjast margir þeirra frá Íslandferðum á ári hvarju við herafingurteyldu þá, sém hvíli á þeim, sém það þarf árlega at beita sémnu brögðunum til að fá svo margu menn sém þarf á fiskiskipin til Íslands.

Þjipin leggja venjulega af stað í febrúar-mánuði, þegar líðarferid er einu harðast við Íslands, sém og allir vita. Þjipin eru ensi lírin it nema fyrir 4-6 manni, sém og áður sém þógl, sém það vörður at líkindum, at það sje ensert seldarbrant fyrir 12-20 manni, at hola sje þar niður; en þó vörður einhveru veginn at bastast við það. Það eru þóð vistarvörur á skipunum. Þrumur eru aptur í, en hin fram í. Aptur í eru 3-4 rúm, ef rúm í höfði Kalla, hvort uppi áf áðru, sém og kommuóðu skiffur, en fram í eru þóð. Skipstjótinn sferur í rúminu aptur í og enginn annar, en í hinum sofa 3 manni til meglis; þóð skipsstjótinn er skipt í þrjár deildir, og sferur ein þeirra, en þóð fast við fiski vörðernar, þegar vörður leyfir. Það vori sém at segja, at rúmin vori góð; undir eru grjáhvarðar dýrnar, en þrumur ulla vörður ofan á. Þarna fleygja þeir sje fyrir í allum þótunum, og fara ensi einum úr þessum matalausu rosabullum, sém þeir eru í dag eptir dag. Þóð eru kalladar, "blissur" norðurlands. Þóð eru þeir náttúrulega apt holdvotir þar ofan á. It hövðunum hafa þeir stíga eða boldaugs reinar yfir um handlar bakid og lófau og á ilflidum þeirra og hinum einu apt í þóð góð og fleygur sém gróflur, vottar og blóð vellur úr.

Það þarf ensi at lípa líningnum á þann nætturn fiskimörnum við Íslands, eða

Flóðrunum (svo eru þeir at minnstakorti kalladur við norðurland); þóð flestir Íslendingar hafa vist sjeð hann sje til leidda. Þarna hangu garmarnir utan um þá, Karbattir, en það umar allavega litur, eða hafa at minnstakorti varid það í upphafi, en ómögulegt at stera úr þóð, hvort sje þeim hafi varid varid í upphafi; þóð þóð sje varla í þóð fyrir stíkt, þjóru og quítarbrakju, sje þó at allu þessu agir sannan. Þegar vott er vörður, sém sém allu þóðti uppi á þilfari, en hinir þóðra sje niður í þlefnum, og má notti geta, at það sje ensi þagilegt. It íslensku þjipin eru rúmin vist fleiri at jafnadi, og skipsstjótinn lísa talvott þá lívadi; svo þar er allt þóðra um vott. Þegar gótt er vörður, sferur helmingurinn af Flóðrunum uppi á þilfarinum.

Flóðar lífa mest á Kexi, saltþeli, Kartöflum og sodnum þóðstjótunum. Aptur er þeim illa við heilagfiski, og sje sje stundum Íslendingnum, sém þittu þá, óskópin all af þóð fyrir gjafvott; en aptur steypa þeir þóð sém þeir draga. Áður þess hafa þeir vott eða ál og branninn og eru heldur dryktfelldir at jafnadi. Þvona lífa þeir dag eptir dag og vott eptir vottu, þang at þil þeir fara heimleiddis í í ágúst eða september.

D.

Þegar Bergmális var lesid uppi á Eyjarbanu 3. þ. m. vildu áðins 16 manni heyrast það og var þó þóðrunum ensi nema 10 aurar; en þegar Bladid var lesid uppi á Skokseyri daginn eptir fyrir sama vott komu þóð 50 manni þar. It þessu sje þóð maunum at stund Eyjarbaninga og stórum glóða legra en Skokseyringanna! Það sje þóð máttel á fleiri og má vel votta at minnst vottid at það sje í Bladum sínum. Bravo, fyrir Þarbanum.

Útgáfandi: "Gannar og alvar" á Eyjarbanu. — Ritstjóri: Jón Pálsson.